№ 53 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 8

1897

ՔՍԱՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 8 № 53

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը՝ թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 րուբլի, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը 2 ր., ամսական՝ 1 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ:

Օտարաքաղաքացիները պէտք է դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ. Редакція «МШАКЪ»: իսկ արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction «MSCHAK»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ շահեց դիպլօմատիան. Հերիք ողբացիք, գործ շինեցէք.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գիւղատնտեսական զրոյցներ. Մատենագրութիւն. Նամակ Բաթումից. Նամակ խմբագրութեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Պատերազմի դաշտից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Գերմանիայից.

ԻՆՉ ՇԱՀԵՑ ԴԻՊԼՕՄԱՏԻԱՆ

—

„Օսմանեան կառավարութիւնը բորբոքվելով Գերմանիայի կողմից, գաղտնի դիտաւորութիւն ունի յետ չը տալ Յունաստանին Թեսալիան և վերստանալ 1882 թւից առաջ եղած սահմանները: Ի՞նչ կանի Եւրոպան այն օրը, երբ Թիւրքիան մերկացնելով իր դիտաւորութիւնները, կը յայտնի իր որոշումը: Սուլթանը արդէն վճռել է նոր օգնական զօրք ուղարկել Թեսալիա. այժմ Անատօլիայից կանչված են 80,000 նոր րէդիֆներ, որոնք պիտի ուղարկվեն Լարիսա: Տարակոյս չը կայ, որ սուլթանը կամենում է պատրաստ լինել և երբ Եւրոպան կը պահանջի նրանից թողնել Թեսալիան, կը պատասխանի թէ նա ունի այդ նահանգում 250,000 մարդ և հարկ չէ տեսնում նրանց այդտեղից հանել: Ի՞նչ պէտք է անի Եւրոպան, սուլթանին ստիպելու համար: Մի՞թէ ուղարկելով մի յիշատակագիր, որ խմբագրված լինի համոզեցուցիչ ոճով: Բայց յայտնի է թէ որքան քիչ նշանակութիւն է տուել սուլթանը մինչև այսօր այն բոլոր բանաւոր և գրաւոր յայտագիրներին,—և դրանց թիւը շատ մեծ է—որ մեծ պետութիւնները ուղարկել են նրան: Ինչ փոյթ, եթէ այս անգամ էլ մի հատ յայտագիր կաւելանայ, մանաւանդ որ նա գիտէ, որ Գերմանիան կանգնած է իր ետևում, գիտէ նաև եւրոպական կօնցէրտի անզօրութիւնը: Ահա թէ ո՞ւր յանգեց եւրոպական դիպլօմատիայի գործը. առաջադիմութեան դար կոչվող 19-րդ դարի վերջում նա ենթարկում է մի քրիստոնեայ նահանգ թիւրքաց բարբարոս լուծին":

Այդ դառն ճշմարտութիւնները ասելով, ֆրանսիական „Semaphore" լրագիրը հարցնում է. „Եւրոպական կառավարութիւնները իրաւունք ունեն հպարտանալ իրանց գեղեցիկ քաղաքականութեամբ. նրանցից ամեն մէկը իր նպատակն ունի. բայց ի՞նչ նպատակ ունէր Ֆրանսիան, ուրանալով իր բոլոր պատմական և ազատամիտ աւանդութիւնները: „Այն օրից, երբ հայկական կոտորածները արևելեան հարցին կրիտիքական բնաւորութիւն տուեցին և նրա յաջորդական էպիզօդներն եղան Կանէայի կոտորածները, կրետական ապստամբութիւնը և այժմեան պատերազմը, Գերմանիան, Անգլիան, Ռուսաստանը հաստատ գիտեն թէ ի՞նչ են ուզում: Նրանք գործում են որոշ ծրագրի համաձայն, որի աջողութեան ձգտում են „per fas et nefas": Ռուսաստանը ձգտում է գերակշիռ ազդեցութիւն ունենալ Բօսֆօրի ափերում և թելադրել իր կամքը սուլթանին: Գերմանիան աւելի առաջ գնաց թիւրքասիրութեան մէջ և հզօր աջակցութիւն ցոյց տուեց սուլթանին: Անգլիան, սկզբում յարձակողական դիրք բռնելով Թիւրքիայի դէմ, վերջում, մենակ մնալով, ստիպվեց յարել եւրոպական կօնցէրտին և պաշտպանել օսմանեան կայսրութեան ամբողջութիւնը չը խախտելու գաղափարը: Միջազգային գործողութիւնը կրետէում նրա համար նպաստաւոր առիթ էր թվում իրագործելու իր դիտաւորութիւնները՝ Սուէզ ծոցի և Ակրօտիրի թերակղզու վերաբերմամբ: Եւ որովհետև Կրետէի միացումը Յունաստանի հետ միանգամայն զրկում էր նրան այդ յոյսից, այն է՝ Սուէզը և Ակրօտիրը մի երկրորդ Գիբրալտար դարձնել, ուստի Անգլիային աւելի ձեռնտու էր Կրետէի ինքնավարութիւնը սուլթանի գերիշխանութեան ներքոյ, որովհետև նա լաւ գիտէր, որ այդ ինքնավարութիւնը մշտական խռովութիւնների պատճառ պէտք է լինի և հետևաբար ինքն միջոց կունենայ միջամտել և նոյն իսկ գրաւել:

„Իսկ Ֆրանսի՞ան. պարզ է, որ ֆրանսիական քաղաքականութիւնը սխալվեց. նա նպաստեց Գերմանիայի գերակշռութեան Կ. Պօլսում և հեշտացրեց անգլիացիներին Սուէզ ծոցի և Ակրօտիրի թերակղզու գրաւումը: Ֆրանսիան և Ռուսաստանը ամեն կերպ աշխատում են ապահովել եւրոպական խաղաղութեան պահպանութիւնը և ընդհանուր եւրոպական պատերազմի առաջն առնել: Բայց եթէ թիւրքերը գրաւեն Թեսալիան, Եւրոպան այն ժամանակ կանգնած կը լինի մի այսպիսի դիլէմմայի դիմաց. կամ խոնարհվել սուլթանի կամքի առաջ, կամ դիմել ուժի՝ նրան զիջել ստիպելու համար: Առաջին դէպքում, դա ամենախայտառակ ստորացումն կը լինի Եւրոպայի համար. երկրորդում՝ ընդհանուր պատերազմ:

„Անշուշտ, մի նաւային ցոյց Կ. Պօլսի առաջ՝ կարող էր ստիպել սուլթանին խոնարհվել Եւրոպայի կամքի առաջ: Բայց այդ ցոյցը իրագործելու համար անհրաժեշտ է վեց մեծ պետութիւնների համաձայնութիւնը: Արդ, Գերմանիան ուղղակի կը մերժի և նրա մերժումը առաջ կը բերի Աւստրիայի մերժումը: Ուրիշ ելք չի մնայ, բացի այն, որ ռուսները մտնեն Հայաստան և գրաւեն Էրզրումը, իբրև Թեսալիայի գրաւման հակակշիռ: Բայց Ռուսաստանի այդ յարձակողական դիրքը առաջ կը բերի Աւստրիայի արշաւանքը դէպի Ալբանիա և դա, իր հերթին, առաջ կը բերի Սերբիայի, Բօլգարիայի և Չէրնօգօրիայի միջամտութիւնը: Այն ժամանակ Ռուսաստանը, որ չէ կարող երեսի վրա ձգել Բալկանեան թերակղզին, և թոյլ տալ որ Աւստրիան գրաւէ Սալօնիկը, ստիպված կը լինի մտնել կռւի մէջ:

„Եւ ուրեմն, այն ընդհանուր հրդեհը, որ դիպլօմատիան այնքան աշխատում էր թոյլ չը տալ բռնկվելու, կը բռնկվի անհնարին կերպով:"

Ուրեմն, ի՞նչ շահեց դիպլօմատիան:

—

ՀԵՐԻՔ ՈՂԲԱՑԻՔ, ԳՈՐԾ ՇԻՆԵՑԷՔ

—

Մի քանի ամիս է արդէն մեռելային Էջմիածնի օրգան „Արարատ" ամսագիրը՝ ողբում և պչտոր արտասուքներ է թափում.—միսիօնարները խլում են մեր եկեղեցու հայ որբերին, կաթօլիկ քարոզիչները, մարդասիրութեան դիմակի տակ՝ փախցնում են Հայաստանեայց եկեղեցու զաւակներին, հայ որբերը նրանց ձեռքում խորթանում են լուսաւորչականութիւնից, մայրենի եկեղեցուց և այլ անվերջ գանգատներ, որ վաղուց արդէն խլացրին մեր ականջները, յոգնեցրին ամբողջ հասարակութեան համբերատար ուշադրութիւնը...

Հերիք է, վերջապէս: Հերիք այդ կեղծ ողբերը, որոնք դուրս են գալիս այն կըրծ-
[illegible]
պչտոր արտասուքները, որ՝ հոսում են այն աչքերից, որոնք վաղուց կուրացել են ազգի թշուառութիւնները տեսնելու: Եթէ ուզում էք կանգնեցնել կաթօլիկ և բողոքական միսիօնարների պրօպագանդան, եթէ, ճշմարիտ, մի վայրկեան անգամ հաւատացած էք, որ այդ պրօպագանդան կապ չունի մարդասիրութեան հետ (թէև շատ սխալվում էք), դէն դրէք այդ ապարդիւն ողբը, արտասուքները, և ձեռք մեկնեցէք թշուառ հայ որբերին, որոնք իրանց ծնողների կոտորածից յետոյ, տասնեակ հազարներով մնացել են անխնամ, անտէր, առանց հացի և շորի, էլ չենք ասում առանց կրթութեան և ուսման...

Ի՞նչ. միթէ մեր անգործ, պօրտաբոյծ, Բիլէֆելդի ճիւղի նախագահ պաստոր Զիբօլդի մի շատ համակրելի յօդուածը: Այդ ազնիւ հայասէր պաստորը ինքն անձամբ եղել է Կ. Պօլսում, և նպատակ է ունեցել ծանօթանալու, թէ ո՞րն է հայ որբերին խնամելու ամենալաւ կերպը: Կ. Պօլսից վերադառնալու ժամանակ՝ բաղդ ունեցանք անձամբ իր հետ ծանօթանալու և մեր շնորհակալիքը իրան յայտնելու: Նրա մարդասիրութիւնը և հայեացքները արժանի են ուշադրութեան: Յօդուածի վերնագիրն է «Ո՞րն է ամենալաւ կերպը, որով կարող էինք խնամել հայ որբ երեխաներին»: Նա սկըսում է այսպէս. «Հասակաւոր թշուառ հայերին խնամելու դէմ այստեղ և այնտեղ լսվում է հետևեալ անարդար խօսքը՝ «Ժողովուրդը հասունացած է դատաստանի համար, նրանք կրում են իրանց ապստամբութեան պատիժը»: Բայց այդպիսի յանդիմանութիւնները իրաւացի (?) լինելու նշոյլը կորցնում են թշուառ հայ որբ երեխաների վերաբերմամբ, որոնց թիւը 200—300 հազարի է հասնում: Նրանք սարսափելի կերպով տանջվում են ամեն տեղը, և արժանի են բարեմիտ մարդկանց ցաւակցութեանը: Միթէ սիրտ պատռող թշուառութիւն չէ սա, երբ լըսում ենք, որ շատ երեխաներ իրանց ողորմելի կեանքը պահպանելու համար ստիպված են խոտ ուտել, և որ շատ մայրեր սոսկալի կերպով կորցնելով իրանց խնամողներին, չեն կարողանում տեսնել իրանց աչքերով իրանց փոքրիկների սովամահ լինելը, և թշուառութեան մէջ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Կոնստանցա, ապրիլի 10-ին

Գուցէ յայտնի չէ «Մշակի» ընթերցողներին, որ Գերմանիայի մէջ կան բուն քրիստոնէական հոգով լցված շրջաններ, որոնք ատելով ատում են Բիսմարկի անգութ քաղաքականութիւնը և ամեն կերպ աշխատում են օգնել արևելեան ճնշված քրիստոնեաներին: Այդպիսի մի շրջանի տեղեկագիրը այժմ սեղանիս վրա ունենալով, կամենում եմ փոքր ինչ ծանօթացնել ընթերցողներին սրա գործունէութեան հետ: Սա կըրում է «Գերմանական նպաստող ընկերութիւն Հայաստանի համար» անունը: Գլխաւոր կենտրոնն է Ֆրանկֆուրտ Մայնի վրա, կազմվել է երիտասարդ հայասէր պաստոր Լօհմանի նախաձեռնութեամբ, որն և ընկերութեան նախագահն է: Ընկերութիւնը բաժանված է մի քանի ճիւղերի և մենք ունենք այժմ Ֆրանկֆուրտի ճիւղի տեղեկագիրը: Տեղեկագիրը սկսվում է պաստոր Լօհմանի՝ յօդուածով, որի մի քանի կտորները այստեղ դնում ենք թարգմանութեամբ.

«1896 թ. յունվարին առաջին թռուցիկ թերթը Հայաստանի նեղութիւնների մասին ուղարկվեց Ֆրանկֆուրտից ամեն կողմեր: Կարճ ժամանակամիջոցում սրան հետևեցին ուրիշները: Այդ թերթերով Գերմանիայի ամեն մասերում յայտնի եղան այն սարսափները Հայաստանում, որոնց մասին մամուլը կատարեալ մեռելական լռութիւն էր պահում: Այն ժամանակից յետոյ, չը նայած Թիւրքից կաշառված մամուլի դիմադրութեանը, մինչև այս րոպէն միշտ աճել է ժողովրդի հետաքրքրութիւնը: Ոչ միայն Անգլիան, Ամերիկան, Շվէյցարիան, Ֆրանսիան, այլ և Գերմանիան էլ մեծ միջոցներ հաւաքեց: Մինչև այժմ Ֆրանկֆուրտ հասած փողերը (մինչև 19 յունվարի) 265,247 մարկ, մեծ մասամբ ուղարկվել է Կ. Պօլսում եղող միջազգային յանձնաժողովին, որի գլխաւոր պատուաւոր նախագահը անգլիական դեսպանն է, և այնտեղից էլ Հայաստան՝ տառապեալներին: Միջազգային յանձնաժողովը նպաստի գործի համար Փոքր-Ասիայի կարևոր կէտերում ունի մասնաժողովներ, որոնք բաղկացած են տեղարնակ եւրոպացիներից և նշանաւոր հայերից, որոնք տեղական հանգամանքներին քաջ ծանօթ լինելով և ժողովրդի համակրութիւնը վայելելով՝ ամենայարմար և ամենավստահելի մարդիկն են նպաստները բաշխելու գործում: Այդ կերպով աջողվել է հարիւր հազարաւորներ ազատել սովամահ լինելուց:

«Ֆրանկֆուրտի մէջ տեղի ունեցած «Նպաստող ընկերութեան» ժողովներում (երկրորդը՝ օգոստ. 15-ին, երրորդը հոկտ. 22-ին, 1896 թ.) որոշեցինք մեր հոգածութեան տակ առնել Խարբերդի նահանգի թշուառներին: Այս ձմեռ կերակրել ենք այդ նահանգի 272 քաղաքներում և գիւղերում գտնվող 43,500 անձանց, որոնք ապրուստի ամեն միջոցներից զրկված էին: Աչքի առաջ ունենալով օգնութեան գործի շատութիւնը, պէտք եղաւ Գերմանիայից այնտեղ ուղարկել օգնողներ. գնացին Պ. Էհման, բժիշկ—դօկտոր Հերլէ և Մաքս Զիմմէր: Առանձին արժէք ունի այնտեղ բժիշկ ուղարկելը, որովհետև թշուառութեան առաջ բերած հիւանդութիւնները շատ են և գրեթէ այդ մասին հոգացող չը կայ: Նպաստի կերպը եղել է մասամբ ապրուստի միջոցներ բաշխելը, բայց գլխաւորապէս աշխատել ենք մարդկանց կրկին գործ տալ: Կոտորածների ժամանակ ամեն տեսակ գործիքներից զրկված և կողոպտված ժողովրդին պէտք էր տալ արուեստի վերաբերող գործիքներ, ջուլհա գործելու մեքենաներ և հողագործական գործիքներ, բացի դրանից և նիւթեր: Այդ կերպով արդէն մարդիկ, կանայք, երեխաներ շատ տեղերում ձեռնարկել են գործի, բայց դեռ ևս շատ բան է մնում անելու: Մի մեծ զրկանք է այն, որ տների մեծ մասը աւերակ է դարձել, և թշուառների խումբերը սղմված են, առանց անկողինների և վերմակների, նեղ խուցերի մէջ... Բայց սկզբից արդէն մեր սրտին մօտ է եղել խնամել կոտորածից մնացած բազմաթիւ որբեւայրիներին և որբերին: Միմիայն Խարբերդի նահանգում մօտ 20,000 որբ երեխաներ կան խնամելու»:

Նոյն տեղեկագրի մէջ գտնում ենք «Հայաստանի նպաստող գերմանական ընկերութեան»

իրանց մարմինը պարարտացնող հոգևորականների բերան „Արարատ“ ամսագիրը այն սատիճանի ապուշութեան է հասել, որ ուզում է մեզ հաւատացնել, թէ աւելի լաւ է, որ հայ որբերը քաղցած և անխնամ կոտորվեն, քան թէ ընկնեն կաթոլիկ և բողոքական միսիօնարների ձեռքը, որոնք հերոսաբար նրանց պաշտպան և պատսպարող հանդիսացան արեան և դժբաղդութեան երկրի բոլոր անկիւններում...

Շատ բան չենք պահանջում. թող մեր հոգևորականները, իրանց բազմաթիւ վանքերով, որտեղ կան անթիւ սենեակներ, անվերջ պաշար՝ վարդապետների համար, պատսպարան տան և խնամեն նոյն իսկ այն որբերին, որոնք գաղթել են կովկաս և գտնվում են մեր սահմաններում: Գիտենք, թիւրքաց Հայաստանում մնացածներին նրանց ձեռքը չի հասնի...

Գերեզմանական ողբերով և անտեղի արտասուքներով քաղցածը չի կշտանայ, անտէրը ապաստան չի գտնի: Հասկացէք, վերջապէս, դուք, ով հայոց եկեղեցու ըսպասաւորներ, այդ պարզ ճշմարտութիւնը, և գլխացաւանք պատճառող ձեր ողբերի փոխարէն՝ տուէք մեզ մի հատիկ գործ: Հերի՜ք որքան ողբացիք:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

III

Օիդիոմ—«Oidum»—Զոռ.

Օիդիոմի զարգացման անհրաժեշտ պայմանները: Օիդիոմի աճման և զարգացման ամենաանհրաժեշտ պայմաններն են ջերմութիւնը և խոնաւութիւնը: Դա մի ակսիօմա է, որը հաստատված է բազմաթիւ և բազմակողմանի կատարված փորձերով: Օիդիոմը երևում է, ինչպէս ասացինք, հէնց այն ժամանակվանից, երբ որ վազը արձակում է մատաղ բողբոջներ և ցանդաղ, բայց աստիճանաբար աճում և զարգանում է մինչև խաղողի ծաղկելը: Դանդաղ աճելու և զարգանալու պատճառը այդ ժամանակամիջոցում եղած ջերմութեան ցածր աստիճանն է, մանաւանդ երբ գարունը անձրևային է լինում, ինչպէս էր 1896 թ. հէնց որ տաքերը սկսվում են—այն է խաղողի ծաղկելու ժամանակ. այդ միջոցին օիդիոմը միանգամից կարծէք տարածվում է և բռնում ամբողջ վազը և այգին: Աւելի արագ զարգանում է խաղողի հասունանալիս. դրա պատճառը նոյնպէս ջերմութիւնն է: Խոնաւութիւնը նպաստում է օիդիոմի աճմանը և զարգացմանը այն դիպուածում, երբ ջերմութեան աստիճանը բարձր է, ինչպէս այդ կատարվում է տաք երկիրներում, իսկ հակառակ դէպքում խոնաւութիւնը արգելք է լինում, որովհետև նա իր կողմից իջեցնում է ջերմութեան առանց այն էլ ցածր աստիճանը: Այդ կատարվում է հիւսիսային երկիրներում և սառը տեղերում գտնված այգիներում: Ահա այդ պատճառով էլ հիւսիսային և կամ սառը կլիմայի տակ գտնված երկիրներում այն այգիներն են գտնվում օիդիոմի ազդեցութեան տակ, որոնք բլրակների լանջերումն են, քարոտ են, սառուերից ազատ են, մեծ առուներ նրանց մօտով չեն անցնում. այն ինչ տաք երկիրներում, ինչպիսին է Երևանը, կատարվում է միանգամայն հակառակը:

Այգիների օիդիոմով վարակվելու զանազան դէպքերը: Շատ անգամ պատահում է, որ ամբողջ այգին, կամ մի քանի այգիներ միանգամայն փչանում են օիդիոմից: Այդ կատարվում է այն ժամանակ, երբ զանազան այգիներ կամ այգու զանազան մասերը գտնվում են մի և նոյն տեղագրական հանգամանքներում և ֆիզիքական պայմաններում: Հետևապէս եթէ զանազան այգիներ կամ մի և նոյն այգու զանազան մասերը գտնվում են տեղագրական և ֆիզիքական զանազան պայմաններում, այդ դիպուածում կարող է այգու մի մասը, ինչպէս և այգիներից մի քանիսը ազատ լինել օիդիոմից: Երբեմն էլ երկու միմեանց մօտ գտնված վազերից մէկը ենթարկվում է օիդիոմին, իսկ միւսը ոչ. դա կախված է նախ տեսակից: Քանի որ կան տեսակներ, որոնք շուտ և շատ են ենթարկվում նրան, ինչպէս Երևանում «խարջին», և կան տեսակներ, որոնք բոլորովին ազատ են մնում, ինչպէս սև խաղողներինը և «մսխալի» կոչված հասարակ խաղողի վազը: Իսկ եթէ վազերը մի և նոյն տեսակին են պատկանում, այդ ժամանակ պատճառը պէտք է որոնել նրանց հասունութեան և ուժեղութեան մէջ: Ուժեղ վազը շուտ հասունանալով աւելի է դիմադրում հիւանդութեանը, իսկ թոյլ վազը ընկճվում է: Շատ անգամ էլ մի և նոյն վազի մի կամ մի քանի ճիւղերը վարակվում են, իսկ միւսները ազատ են մնում. դա պէտք է բացատրել դարձեալ նրանով, որ ազատ մնացած ճիւղը աւելի շուտ է սկսել բողբոջ արձակել և ամրացել է, գետնից հեռու է, իսկ վարակվածը թոյլ է եղել: Շատ անգամ էլ մի և նոյն վազի վրա գտնված ողկոյզներից մէկը ազատ է լինում, իսկ միւսը վարակված. ազատ և առողջ ողկոյզը լինում է ճիւղի հիմքի մօտինը, հետևապէս և աւելի շուտ կազմակերպվածը. մինչև անգամ մի և նոյն ողկոյզի մի մասի գիլաները փչանում են, իսկ միւս մասինը միանգամայն անվնաս. այդպիսի ժամանակ ազատվում է միշտ ողկոյզի վերին մասը և փչանում է ցածինը: Պատճառը շատ պարզ է: Վերին մասի գիլաները շուտ կազմակերպվելով աւելի դիմադրութիւն են ցոյց տալիս օիդիոմին, իսկ ողկոյզի ցածի մասը աւելի թոյլ է և կաչին նուրբ, այդ պատճառով էլ հեշտութեամբ ենթարկվում է օիդիոմին: Մի խօսքով օիդիոմն էլ խաղողի վազի խոլերան է:

Մ. Մուսինեանց

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„In the Land of the Bora“. By „Snaffle“ 1897. Լօնդօն.

Ներկայ աշխատութեան առարկաներն են Դալմացիան և Հերցեգօվինան: Անգլիացի ճանապարհորդը, որ այցելել է այդ երկիրը՝ հիացած է նրա մխիթարական և նախանձելի վիճակից: «Այնտեղ, ասում է նա, ուր քանի տարի առաջ թիւրքի իշխանութեան տակ չը կային ոչ ճանապարհներ, ոչ առողջապահական յարմարութիւններ, ոչ կեանքի և սեփականութեան ապահովութիւն, ոչ մի օրէնք, բացի բռնի ոյժից, այժմ ոչ միայն գեղեցիկ ճանապարհներ կան, այլ և մի երկաթուղի, որ անցնում է երկրի միջով. այժմ առողջապահական վիճակը, գոնէ քաղաքներում, շատ բարւոքված է, ոստիկանական հըսկողութիւնը աւազակների վրա ամենուրեք է, և այլ ևս տեղի չունեն գաղանութիւններ. մըտցրված է մի ընդհանուր օրէնսդրութիւն, որի առաջ աւստրիացին, սերբը, թիւրքը, իտալացին, յոյնը և մահմէտական ուրիշ տարրերը հաւասար են և պետութիւնը իր կողմից ջանքեր չէ խընայում զանազան միջոցներով բարձրացնել երկրի արդիւնաբերութիւնը և տնտեսական զարգացումը»: Այն խաւար և միջնադարեան սև բիծը, որ դրոշմում է թիւրքը ամեն տեղ, ուր իշխում է, այժմ անհետացել է այդ երկրից: Արդարութիւնը և կուլտուրական կանօնաւոր ու խաղաղ կեանքը հաստատվելով այդտեղ՝ վերադարձնում են ազգաբնակութիւնը քաղաքակրթութեան: Ե՞րբ արդեօք նոյնը կը կատարվի և բոլոր այն երկիրներում, որոնք հեծում են թիւրքի ձեռքի տակ:

Բ.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Մայիսի 6-ին

Կէրօսինի գործերը շատ թոյլ են: Գործարանները համարեա թէ կանգնած են՝ կէրօսինի գըները ընկած լինելու պատճառով: Բազմաթիւ բանւորներ անգործ են մնացել: Մանաւանդ դըժուար է հայ գաղթականների համար, որոնք մի կերպ կարողացել էին իրանց համար տեղ գըտնել ու հայթայթել օրվայ ապրուստը, չը ծանրանալով Բարեգործական ընկերութեան վրա: Այժմ, հանգամանքներից ստիպված, պէտք է դիմեն ընկերութեան: Իսկ Բարեգործական ընկերութեան ճիւղը, չը նայած որ առանց այն էլ շատ ընտանիքների օգնութիւն է տալիս, այժմից պէտք բաւարարութիւն տայ մի խումբ նոր գաղթականների, որոնք գալիս են Վանից և այլ տեղերից:

Վերջապէս, առաջիկայ սեպտեմբերից Բաթումն էլ գիմնազիա կունենայ: Արդէն խորհրդակցութիւններ են լինում դպրոցի շինութեան մասին: Ոմանք կարծիք են յայտնում, որ բաւական է առ այժմ մի ժամանակաւոր շինութիւն ունենալ, մինչև հիմնաւոր տուն կառուցանելը: Ուրիշները հակառակ են ժամանակաւոր շինութեան: Հարցը դեռ ևս չէ վճռված: Առ այժմ կը բացվի միայն երեք դասատուն: Մնացածները կը լրացվեն յետոյ՝ աւելացնելով տարեկան մի դասատուն: Թէ ինչքան նպատակայարմար է այդպիսի միջնակարգ դպրոցի բացումը մեր քաղաքում, դա ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է:

Վաղը առաւօտեան սպասվում է Թագաժառանգ Ցեսարեվիչը, որ այստեղից կանցնի Աբասթումանն: Այդ առիթով արդէն սկսեցին կանաչեղէնով և դրօշակներով զարդարել նաւահանգիստը և քաղաքի միջից անցնող ճանապարհը: Նորին Կայսերական Բարձրութեան դիմաւորելու համար հաւաքվել են և սպասում են այս երեկոյ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ:

Ա. Մակարեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, մայիսի 5-ին

Բաց նամակ պ. Աբգար Յովհաննիսեանին

«Արձագանքի» № 50-ի մէջ դուք հիւրընկալել էք մի զրպարտական նամակ, ուղղված ինձ դէմ, իբրև Բարեգործական ընկերութեան խորհրդի քարտուղարի: Եթէ նամակագիր պարոնը, որի ճակատին դեռ նորերս մի ամբողջ ընդհանուր ժողով դրոշմեց խ ա ր դ ա խ ի անուն, տասնապատիկ աւելի զրպարտութիւններ և կեղտոտութիւններ գրէր ինձ դէմ, քան ինչ գրել է «Արձագանքի» յիշեալ համարում, ես երբէք ինձ թոյլ չէի տայ պատասխանել նրան, կամ նրա հետ դատարան գնալ. իմ պատասխանը հէնց այն է, որ յօդուածը կրում է «Ս. Հախումեան» ստորագրութիւնը:

Սակայն խնդիրը իմ անձնականին չէ վերաբերում: Ձեր թերթի մէջ հիւրընկալված նամակը մեղադրում է ինձ իբրև Բարեգործական ընկերութեան քարտուղարի, որով անկողմնակի կերպով շօշափում է և ընկերութեան խորհրդի պատիւը: Արդ, նախ քան դիմել դատարանին, կամ այլ միջոցի, ես հրաւիրում եմ ձեզ, իբրև զրպարտական նամակը հիւրընկալող թերթի խմբագրին (մանաւանդ որ դա տպագրված է իբրև «Նամակ խմբագրութեան»), բացորոշ կերպով յայտնել. արդեօք դուք, պ. Աբգար Յովհաննիսեան, համամիտ և համերաշխ էք այն բոլորի հետ, ինչ գրել է ձեր աշխատակիցը և ձեզ վրա էք առնում նրա գրածի պատասխանատւութիւնը: Ձեր դրական պատասխանը ստանալուց յետոյ, ես կը դիմեմ կամ դատարանին, կամ

իրանց ամենասիրելի արարածներին առաջարկում են աղիողորմ հառաչանքով ուրիշների խընամքին... Դժբաղդ որբերին խնամելու երեք միջոց կայ: Առաջինը՝ Թիւրքիայից երեխաներին դուրս բերելով ուրիշ երկիրներ տանել: Գերմանիայում հազարաւոր ընտանիքներ կամենում են իրանց մէջ հայ որբեր ընդունել: Բայց որբերին խնամելու այդ կերպը շատ մեծ դժուարութիւնների հանդիպեց: Թիւրքական հայեցակէտով՝ սուլթանը իր կայսրութեան մէջ գտընվող ամեն որբ երեխաների հայրն է—մի սարսափելի աւազակաբարոյ հայր: Եւ սուլթանը թոյլ չէ տալիս՝ որբերին երկրից դուրս բերել: Մի քիչ ժամանակ կարողացան օտար պետութիւնների դեսպանները որբ երեխաներ իրանց պաշտպանութեան տակ առնելով, անցագրեր տալ նրանց և իրանց գաւառներով նաւերը տանել, բայց սա էլ դժուարացաւ: Եւ խեղճ մայրերն էլ ուրախութիւնով չեն բաժանվում իրանց միակ նեցուկ, սրտի մխիթարութիւնից: Միւս կողմից Հայաստանի ներսից մինչև Գերմանիա ճանապարհի ծախսերը շատ մեծ են: Բայց և ապագայի վրա մտածելով՝ այդ եղանակով դուրս բերված երեխաները ընդհանրապէս կորած պէտք է համարել հայ ազգի համար: Ուրեմն որբերին օգնելու այդ կերպը անյաջող պէտք է համարել»:

Ցետոյ յօդուածագիրը առաջ է բերում երկրորդ կերպը, այն է որբանոցներ հիմնել Կ. Պօլսում և ուրիշ ծովեզրեայ քաղաքներում: Խնամելու այս միջոցի արգելքները ու դժուարութիւններն էլ ցոյց տալով, անցնում է երրորդին: «Սրա համար ստիպված էի՝ իմ մօտ ժողոված փողերը, 1500 թիւրքական լիրա՝ մի այլ կերպ հայ որբերի օգտին գործածել: Թէև սա համեստ կերպն է, բայց ներկայիս սարսափելի թշուառութեանը օգնող ամենագործունեայ կերպը: Խարբերդի ամերիկացի միսիօնարները նոյն խորհուրդն են տալիս մեզ: Այդ կերպը սա է, որ մեր նպաստով ընկերութիւնը Խարբերդի նահանգում գտնված հազարաւոր որբերի խնամքը յանձնի այնտեղ մնացած ընտանիքներին և ամեն մի որբի համար տարեկան որոշ գումար վճարի ընտանիքներին: Այնտեղի ապրուստի միջոցներին նայած՝ 75 մարկ կը բաւականանայ ամեն մի երեխայի համար: Եթէ կը պատահեն դատարկ տներ, կարելի է խոյն այնտեղ որբանոցներ հիմնել, բայց ընաւ ժամանակ չը կայ հիմա սկսել որբանոցների համար տներ շինել. մինչև այդ՝ որբերը մասամբ սովամահ կը լինեն: Երբ որ երեխաները կը յանձնվեն ընտանիքներին, ի հարկէ պէտք կը լինի և վերակացուներ կարգել, որպէս զի հսկեն որ երեխաները իսկապէս խնամվեն և կարգին դաստիարակութիւն ստանան: Այդպիսով երեխաները կը մնան իրանց ժողովրդական կեանքի մէջ, կարելի է նրանց էլ մասամբ գործի դնել, կարող են տեղական դպրոցները յաճախել, մի և նոյն ժամանակ երեխաների միջոցով հասակաւորներն էլ նպաստ ստացած կը լինեն: Այդպիսով մեր օգնութեան ձեռքը աւելի երկար մեկնած կը լինենք և ամենաարագ կերպով նպատակին հասած:»

Դառնանք կրկին պաստոր Լօհմանի տուած տեղեկութիւններին: «Շատ քննութիւններից և խորհրդածութիւններից յետոյ որոշվեց՝ որբերի համար իրանց տեղերում հոգալ, վարձված տների մէջ դնելով կամ ընտանիքներին յանձնելով: Եւ այս նպատակով Ֆրանկֆուրտի կօմիտետի կողմից Փոքր Ասիայի ներսում ապաստարաններ բացվեցան անտուն որբերի համար Վանում, Մարաշում, Մարսվանում և Խարբերդում: Այդ վերջին տեղում գործը միշտ աւելի պիտի մեծացնվի. մինչև այժմ այդտեղ երեք տներ վարձված և յարմարեցրած են որբերի ընդունելութեան համար: Վանի որբանոցը վերցրել է Էլզասի օգնող ընկերութեան ճիւղը իր խնամքի տակ: Մարաշի 50 որբերի համար էլ զանազան բարեկամներ յանձնառու են եղել 5 տարի հոգալ: Խարբերդի տներից մէկը Բիլէֆէլդի կօմիտետի խնամքին է յանձնված: Այն միջոցին, երբ սարսափելի կոտորած էր տեղի ունենում Կ. Պօլսում, երկրորդ կօնֆէրենց ունէինք Ֆրանկֆուրտում: Խսկոյն վճռվեց Կ. Պօլսում տուն վարձել և որբեր ընդունել: 100 որբեր ապաստան գտան այնտեղ: Օրիորդ Զիմմերը մեծ եռանդով առաջնորդում էր այս գործը: Բայց թիւրքաց կառավարութիւնն էլ ամեն կերպ աշխատում էր խափանել այդ: Վերջապէս ժամանակ նշանակեցին, որ մինչև այն օրը իրաւունք ունէինք պահել որբերին: Բայց շուտով ելքը գտնվեց: Զարմանալի արագ կերպով աջողվեց մեզ մի յարմար տուն գնել Բէբէկում, Կ. Պօլսի մօտ: Սա գերմանական դեսպանի պաշտպանութեան տակ է և տեղ կայ 100—150 որբեր ընդունելու համար»:

Վերջացնելով՝ պաստոր Լօհման աւելացնում է. «Դեռ շատ բան է մնում անելու: Խարբերդի նահանգի թշուառները դեռ ևս երկար ժամանակ կարօտ պիտի լինեն իրական օգնութեան: Մեր խնամքի տակ առնված որբերը պէտք պիտի ունենան երկար տարիներ հաւատարիմ հոգացողութեան: Մենք չենք ձանձրանայ այդ վիրաւորված, արիւնով թաթախված երկրում սիրոյ գործը միշտ առաջ տանել նրա անունով, որն ասել է. «Հայդ տուր սովածին, և թափառական խեղճերին տար տունդ. երբ որ մի մերկ տեսնես, նրան հագցրու:»

Տեղեկագրի մէջ կան զանազան նամակներ գործունէութեան կենտրօններից. Վանի և Մարաշի որբերի անունները, տարիքները և ուրիշ տեղեկութիւններ. զանազան պատկերներ երկրի խորքերից: Սա առաջին տեղեկագիրն է մինչև 19/31 յունվարի 1897 թիւ: Տեղեկագրի վերջումը զետեղված է Բէբեկի որբանոցի տեսարանը և այնտեղ եղող որբերի խմբական պատկերը, որոնց մէջ տեղում նստած է կոմսուհի Էլիզաբէթ Ֆօնգրօբէն, որբանոցի կառավարիչը:

Գ. Թառայեանց

այլ միջոցի՝ ցոյց տալու համար, թէ որն է ճըշմարտութիւնը:

Հ. Առաքելեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 5 մայիսի

Ինձ չէ աջողվել չարունակաբար կարդալ «Տարազը», ես նոյն իսկ անծանօթ եմ նրա բարոյական զարգացման ճակատագրին, բայց թվում է, որ նրա մէջ լրբութեան գիծը երբէք այնքան կոպիտ, տգեղ կերպով չէ արտայայտվել, ինչպէս նրա 14-դ և 15-դ համարներում:

Խօսելով «Մշակի» մասին, նա, օրինակ, գըրում է, որ դա մի իր կրունկների վրա բացված դուռ է, որտեղ ամեն մի անցորդ կանգ է առնում մրոտելու համար: Դա, ինձ թվում է, լրբութիւն է և անվայել լրբութիւն:

«Մշակի» աշխատակիցների մասին նա ասում է, որ նրանք բուրժուազիային խունկ ծխողներ են, ստախօսներ են, անբարեխիղճներ են, և այլն, և այլն: «Տարազի» 14-դ և 15-դ համարներում նոյն տեսակի ածականներ պ. Տիգրան Նազարեանը չարել է և իմ մասին: Ես իմ մասին չեմ խօսի: Առաջինը՝ որովհետև այն նիւթը (դա իմ նամակներից մէկն է Պետերբուրգի ուսանողներին գրած), որի վրա պ. Նազարեանց ձևել է իմ բոլոր տիտղոսները,—գտնվում է նրա մօտ, որից ինչ որ հետևելու են, պիտի հետևեն, և երկրորդ՝ որովհետև նա դեռ իր ամբողջ խօսքը իսկի չէ ասել, քանի որ դիմել է Պետերբուրգի ուսանողների օգնութեան:

Գիտեմ որ դժուար կը հաւատաք ինձ, բայց հաւատացնում եմ, Տիգրան Նազարեանց, որ ես ամբողջ սրտից ուրախ կը լինեմ, եթէ ուսանողները մի կերպ կարողանային այդ օգնութիւնը ձեզ հասցնել, նոյն իսկ ի վնաս և ի կորուստ իմ վարկի: Նախ՝ նրա համար, որ իմ անձնաւորութիւնը մի եզական անձնաւորութիւն է, հետևաբար նրա նոյն իսկ իսպառ կորչելուց վնաս չը կայ հասարակութեան համար, և երկրորդ, որովհետև ձեր անձնաւորութիւնը կապված է այժմս երկու հայկական հրատարակութիւնների հետ, որոնց ապրեցնելը, ինչքան էլ չը լինի՝ ազգասիրական գործ է...:

Ես ինձ թոյլ եմ տալիս այստեղ միայն այսքանն ասել, որ հայ հասարակութիւնը,—որի առաջ դուք խեղկատակութիւններ էք անում,—չը նայած իր բարոյական և մտաւոր կրթութեան գրեթէ բացակայութեան, այնուամենայնիւ այնքան ստոր չէ, որ կարողանայ բաւականաչափ սնունդ մատակարարել ձեր շահագործող գծին՝ ձեզ ապրեցնելու համար: Լրբութիւնը, ճիշդ է, ունի իր էֆեկտական կողմերը, բայց նա կենսունակ նիւթեր չէ պարունակում իր մէջ, և ինձ թվում է թէ դուք սխալվում էք ձեր հաշիւների մէջ,—եթէ միայն մտադիր էք այդ տեսակ ձևերով աջողութիւն ունենալ:

Ա. Ղուլեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայիսի 6-ին, Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսր Նիկօլայ Ալէքսանդրովիչի ծննդեան օրը, Թիֆլիսի բոլոր դաւանութիւնների տաճարներում գոհացողական մաղթանքներ կատարվեցին: Քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով, իսկ երեկոյեան լուսավառութիւն կար:

—

Նորին կայսերական Բարձրութիւն Թագաժառանգ Ցեսարևիչ, Մեծ իշխան Գէորգի Ալէքսանդրովիչ վերադարձաւ Աբասթուման:

—

Մայիսի 6-ին, կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գօլիցին Թիֆլիսից գնաց Բաթում:

—

«Кавказъ» լրագիրը մայիսի 6-ի համարում նոյն սխալն է արել, ինչ «Իվերիա», «Новое Обозрѣніе» լրագիրը, հաղորդելով, որ մշակական կուսակցութիւնը նոյնպէս հրատարակել է քաղաքային ձայնաւորների ցուցակ: Հարկաւոր ենք համարում կրկին անգամ նկատել, որ դա միանգամայն սխալ է: Մեր կուսակցութիւնը, ինչպէս ասել ենք «Մշակի» ապրիլի 29-ի համարում, իբրև մի կազմակերպված մարմին, ոչ մի մասնակցութիւն չունի քաղաքային ընտրութիւնների մէջ, և ոչ մի ցուցակ էլ չէ կազմել: Հրաւիրում ենք յիշեալ լրագիրներին ուղղել իրանց սխալը:

—

Վերջին օրերս գաղթականների մի նոր հոսանք է սկսվել դէպի Թիֆլիս Երևանից, Կարսից ու Բաթումից: Մի շաբաթվայ ընթացքում 300-ից աւելի գաղթականներ են եկել, մի մասը ընտանիքով: Նրանք գալիս են գործ գտնելու յուսով, բայց այստեղ, Թիֆլիսում, հանդիպում են յուսախաբութեան, որովհետև նոյն իսկ ձմեռը եկած գաղթականները չեն կարողացել իրանց համար գործ գտնել: Մեզ հաղորդում են, որ նոր եկող գաղթականների վիճակը սարսափելի է. շատերը ստիպված են գիշերել նոյն իսկ բացօդեայ, որովհետև Բարեգործական ընկերութիւնը նոյն իսկ փողով չէ կարողանում նըրանց համար բնակարան գտնել քարվանսարաներում և մասնաւոր տներում. ամենքը մերժում են գաղթականներին բնակարան տալ զանազան պատճառներով: Դիմում է եղել գաղթականների կողմից ս. Սարգիս եկեղեցու վանահօր, ի նկատի ունենալով, որ այդ վանքը դատարկ սենեակներ շատ ունի, բայց վանահայրը մերժել է: Դատարկ բնակարաններ կան և Նորաշէնի, Էջմիածնի և այլ եկեղեցիներում, սակայն երէցփոխները չեն համաձայնում: Արդեօք ո՞ր օրվայ համար են պահվում այդ սենեակները:

—

ՎԱՐԱԶԱԲՈՅՆ գիւղից (Շուշու գաւառ) մեզ գրում են. «Մեր շրջակայ հայ գիւղերը հանգիստ չունեն թուրք—աւազակներից, որոնք կարծես թէ արհեստ են շինել իրանց համար աւազակութիւնը: Մեր գիւղն էր բացառութիւն կազմել այս տարի. բայց նա էլ արժանացաւ նոյն բաղդին: Այս օրերս գիւղի արևելեան կողմի արօտատեղիից, գիշերով աւազակները երկու ձի տարան: Մինչև այժմ դեռ անյայտ են նրանք. գաւառական ոստիկանները թոյլ են վերաբերվում և թողնում են առանց ուշադրութեան. նոյնպէս են և տանուտէրերը»:

—

ԽԱՆԲԵՆԴԻՑ մեզ գրում են մայիսի 2-ից. «Այս գիշեր այստեղ մի եղեռնագործութիւն կատարվեց: Առաջին մասի գաւառական պրիստավի ծառան՝ մի վրացի, գիշերը գնում է նորերս Երևանից եկած Գէորգ անունով մի հայի տուն, որը իր մօտ պահում էր մի ռուս կին: Ամբողջ գիշերը քէֆով են անցկացնում. նրանց հետ է լինում և մի թիֆլիսեցի նուագածու: Լուսադէմին հայը ստիպում է, որ իր տնից դուրս գնան, որովհետև քնել են ուզում: Բայց վրացին մերժում է. կռիւ է բացվում, որի ժամանակ վրացին հանում է խանչալը, ծանր վիրաւորում է հային, որից և սա մեռնում է: Իսկ նուագածու հայի և վրացու բազուկը վիրաւորված են դանակով: Ասում են, որ սպանված հայն է վիրաւորել, որից գրգռված վրացին նըրան սպանել է. սակայն այստեղ մի մութ կէտ կայ, որ բացատրութեան կարօտ է: Այսպէս է պատմում սպանութեան մասին այն ռուս կինը, որը ապրում էր սպանվածի մօտ. բայց նա էլ երբեմն ցուցմունքը փոխում է. թէ ինչից ստիպված, յայտնի չէ: Սպանող վրացին ձերբակալվել և Շուշու բանտն է ուղարկված: Մի և նոյն գիշերը կողոպտում են և գինեվաճառի խանութը. 200 րուբլի փող և մի քանի արժաթէ իրեղէններ են գողացված. չարագործը յայտնի չէ, սակայն այս դէպքն էլ կապում են մի և նոյն սպանութեան հետ, որովհետև ուշ գիշերով երկու անգամ նոյն մարդիկ գալիս են, բաց անել տալիս խանութը և գինի գնում: Այս երկրորդ նշանաւոր գողութիւնն է այստեղ այս տարի:»

—

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶԻՑ մեզ գրում են. «Մեր նոր եկեղեցու շինութեան հարցը վճռված կարելի է համարել: Ծխականների ընդհանուր ժողովի կարգադրութեան համաձայն, երէցփոխ Ներսէս Տէր-Յարութիւնեանց, Տէր-Մինաս քահանայ Միրանեանց և մի քանի ուրիշ անձինք, վերցնելով պետական դրամատնից եկեղեցապատկան 5000 րուբլին և աւելացնելով նուիրատուութեամբ հաւաքած 1000 րուբլին, վերջապէս մարտ ամսի վերջերին 6000 ր. գնեցին եկեղեցուն կից շինութիւնները, որոնց կէս մասը այժմ վարձով է տրված, իսկ միւս կէսը բոլորովին քանդված ու մաքրված է, որով եկեղեցու պարիսպը բաւական լայնացել է: Այդ դէպքը առիթ տուեց այստեղի հայերին՝ Գ. Խ. Կիրէեանցին և Յ. Ա. Ախվերդեանցին յանձն առնել սեփական ծախսով լայնացնել եկեղեցու շինութիւնը. բացի դրանից հաստատ աղբիւրներից լսել ենք, որ Վլադիկավկազի առաջնակարգ հարուստ կալուածատէր պ.պ. Կիրակոսեանցները և Օհանեանցները մըտադիր են ընծայել եկեղեցուն իրանց երկյարկանի շինութիւնը, որ գտնվում է եկեղեցուն մօտ:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անգլիական համայնքների ժողովի մայիսի 7-ի նիստը շատ նշանաւոր էր: Պատգամաւորների մի մասը, անբաւական լինելով անգլիական կառավարութեան արևելեան քաղաքականութիւնից, կամենում էր ցոյց տալ իր դժգոհութիւնը՝ պակասեցնելով լորդ Սօլսբիւրիի ռոճիկը: Կառավարութեան կողմից տրվեցին հետաքրքրական բացատրութիւններ, որոնք մի փոքր լոյս են սփռում թիւրքական րէֆորմների հարցի վրա: Հարցապնդողն էր պատգամաւոր Բօքսօն, որն առաջարկեց պակասեցնել լորդ Սօլսբիւրիի ռոճիկը 500 ֆունտ ստերլինգով և յայտնեց, թէ լորդի շնորհիւ ուժեղացել է Թիւրքիան և թուլացել Յունաստանը: Պատգամաւոր Րօբերտ Րէյդ իր կողմից խոստովանեց, որ լորդ Սօլսբիւրի աշխատել է հայերի համար և եթէ աւելի չէ կարողացել անել, այդ եղել է շնորհիւ միւս պետութիւնների, որոնք հարցի վրա նայեցին նեղ շահերի տեսակէտից: Ապա արտաքին գործերի քարտուղար Կըրզօն արտասանեց մի երկար և բազմակողմանի ճառ, որից բերում ենք հետևեալը. «Ես վիրաւորվում եմ և վշտանում, երբ լսում եմ մի քանի պարոններից, որ իբր թէ եւրոպական կօնցերտը թողել է հայերին իրանց բաղդին: Դա մի անարդար և նախատելի կեղծիք է (մինիստրական աթոռներից բաւականութեան նշաններ): Լորդ Սօլսբիւրի միացրեց պետութիւնները րէֆորմներ տալու համար, ոչ թէ միայն Հայաստանի կամ Կրետէի վիճակը բարւոքելու, այլ ամբողջ Թիւրքիայի համար, և համաձայնութիւն կայացրեց սուլթանի վրա ճընշում գործ դնելու: Անկասկած՝ յունական պատուասիրութեան խնդիրը յետ մղեց հայերի տանջանքները, բայց այստեղ ոչ յետ նահանջելու և ոչ թողնելու խնդիր կայ: Հայաստանի հարցը կանգնել է այն կէտի վրա, ուր որ էր նա առաջ: Ինչ որ անելու լինենք յամենայն դէպս հայերի կամ կրետացիների համար, մենք միայնակ չը պէտք է անենք: Լինի դա ներկայ կառավարութիւնը, թէ մի ուրիշը, պէտք է գործեն նրանք եւրոպական պետութիւնների հետ: Այդ պէտք է լինի մեր քաղաքականութիւնը՝ ինչ ռոճիկներ էլ դուք սահմանէք»:

—

Կ. Պօլսից Րէյտէրի գործակալութեան հետևեալն են հեռագրում մայիսի 5-ից. «Թօքատի դատարանը քննելով հայերի կոտորածի մէջ մեղադրվող մահմեդականների գործը, արձակեց իր վճիռը. նրանցից երեքը դատապարտված են մահվան, երկուսը՝ 10 տարվայ, մէկը՝ 5 տարվայ և մէկը 3 տարվայ բանտարկութեան»:

Եւ, անշուշտ, շնորհիւ վեհ. սուլթանի գթասրտութեան, այդ պատիժը երբէք չի իրագործվի:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏԻՑ

Աններելի սխալ: «Daily Chronicle» լրագրի յատուկ թղթակիցը գրում է, որ յունաց զօրքի յետ քաշվելը Լարիսայից մի աններելի սխալի հետևանք էր: Ֆարսալում գտնվող յունական գեներալներից մէկը թշնամու նահանջումը յարձակողական շարժման տեղ ընդունեց՝ յոյներին շրջապատելու նպատակով և հրամայեց իր զօրքերին շտապով յետ քաշվել: Այն ինչ թագաժառանգ իշխանի զօրքի յետ քաշվելու նախընթաց օրը Էդհէմ-փաշան, յուսահատվելով ճեղքել յունական գծերը, հրամայեց իր զօրքերին յետ քաշվել դէպի Էլասօնա: Թիւրքաց զօրքի դրութիւնը կատարելապէս յուսահատական էր և Կըզըլ-Բիօսկում արդէն մշակեցին խաղաղութեան պայմանները, և համապատասխան ծանուցում ուղարկեցին Աթէնք: Եւ այդ բոլորը քանդվեց մի օտարոտի դիպուածի պատճառով:

Թիւրքաց բռնութիւնները. «Temps» լրագրի խօսքով թիւրքերը կողոպտեցին Ֆարսալում յունական եկեղեցիները և այրեցին ու կողոպտեցին շատ տներ: Արտայից «Հավասի գործակալութեանը» հեռագրում են, ապրիլի 23-ից. «Թիւրքաց շաքի գլխաւոր Ֆուադ-բէյ, լուրերին նայելով, յունական մի քահանայի օգնութեամբ շրջաբերական հրատարակեց, որով հրամայում է Էպիրոսի քրիստոնեայ ազգաբնակութեանը տալ իրանց զէնքերը թիւրքերին, հակառակ դէպքում նրանց գիւղերը բոլորը կրակի ճարակ կը դառնան: Կանէայի շրջակաները, Թիւրքաց հողի վրա, կրակի մէջ են: Կրետէում այս օրերս տեղի ունեցան խռովութիւններ: Ապստամբները, դարան մտնելով, սպանեցին 30 թիւրքեր, որից յետոյ նրանց վրա յարձակվեցին կատաղած թիւրքերը, որոնք և սպանեցին 60 ապստամբներին և այրեցին քրիստոնեաների երեք գիւղեր: Երբ այդ լուրը յայտնի դարձաւ Կանէայում, այնտեղ մեծ ցոյց արին քրիստոնեաների դէմ: Թիւրքերը պահանջում էին, որ քրիստոնեաները անյապաղ հեռանան այնտեղից: Տները և խանութները կողոպուտի ենթարկվեցին: Նահանգապետը անձամբ միջամտեց հանգստութիւնը վերականգնելու համար:

Յունաց նաւատորմը. «Правит. Вѣстн.» լրագրում տպված է. «Յունական հաւատարմատարը հաղորդեց մեր արտաքին գործերի մինիստրութեանը, որ սկսած ներկայ տարվայ ապրիլի 26-ի (մայիսի 8) առաւօտեան 6 ժամից յունաց կառավարութիւնը պաշարման ենթարկեց թիւրքաց ափերը հետևեալ սահմաններում՝ Սալօնիկի ծոցում Պէնէյա գետից մինչև Գալիակում գետը 5 ծովային մղոն տարածութեան վրա ափից. Էպիրոսի ափերի մօտ Պրեվեզայից մինչև Խագի Սարանտ, ափից մի թնդանօթի հարուածի հեռաւորութեամբ: Կորֆու կղզու և ցամաքի մէջտեղ գտնված նեղուցը պաշարման չէ ենթարկված և ազատ է մնացած նաւագնացութեան համար: Այդ նեղուցով անցնող նաւերը քննութեան կենթարկվեն պաշարող յունական նաւատորմի նաւերի կողմից:»

Վասօսի շրջաբերականը. Կանէայից, «Нов. Время» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է, որ գնդապետ Վասօս հետևեալ շրջաբերականն է ուղարկել ծովապետներին. «Կրետէի ազգաբնակութեանն ուղղած ձեր պրոկլամացիայի մէջ, պ. պ. ծովապետներ, դուք յայտարարում էք, թէ ժողովել էք այստեղ ձեր ույժերը, որպէս զի վերջ տաք արիւնհեղութեանը կղզում և նպաստէք, որ շուտով կարգը վերականգնվի: Սակայն, ուր որ դուք մասնակցեցիք, ամեն տեղ արիւնհեղութիւն եղաւ: Ուր ես եմ,—այնտեղ է և կարգը: Ուր ես չը կամ,—այնտեղ էլ կարգ չը կայ: Դուք գիտէք, որ ես ամեն օր նամակներ եմ ստանում կղզու 46 տեղերից և այնտեղ էլ ուղարկում եմ իմ հրամանները: Դուք չէք կարող կամ չէք կամենում արգելել ինձ այդ բանը, և վերջապէս արգելելը անօգուտ կը լինէր. քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը միշտ իմ կողմը կը լինի: Դուք ինձ հարցնում էք, թէ ինչ է իմ նպատակը.—ես իմ ցանկութիւնը յայտնեցի հէնց որ ոտք դրի Կրետէի հողի վրա: Իսկ դուք ինչ էք կամենում: Երբ մենք կամ ապստամբները հրացանաձգութիւն ենք սկսում թիւրքերի դէմ և եթէ գիշեր է, դուք ձեր էլէկտրական լոյսով լուսաւորում էք մեր դիրքերը, երևի նըրա համար, որպէս զի թիւրքաց թնդանօթաձիգները անշեղ հարուածներ կարողանան տալ մեզ: Դուք մեղադրում էք ինձ, որ ես ապօրինի կերպով եմ գտնվում այստեղ և նպաստում եմ սպանութիւններին և միջազգային կռւին: Իսկ դուք: Յիշեցէք Կանէյան, Հալէպօն, Մալաքսան»:

Գերմանիայի գաղտնի աջակցութիւնը: Աթէնքից հեռագրում են ապրիլի 30-ից, թէ յունական զրահաւոր նաւերից մէկը բռնել է Թէնօզօսի մօտ մի առևտրական շոգենաւ, որը գերմանական դրօշակի հովանաւորութեան ներքոյ, թիւրքաց զօրք և ռազմամթերք էր տանում Սալօնիկ: Այդ շոգենաւը պէտք է տանվի Պիրէյ: Իսկ «Berliner Tagblatt» լրագրի թղթակցի ասելով, Վելեստինօյի պատերազմի դաշտում գտնվել են պրուսական ուլանի համազգեստներ և շատ պատերազմական շարադրութիւններ գերմանական լեզուով:

Մեծ պետութիւնները և Յունաստանը: Հավասի գործակալութիւնը հաղորդում է մեծ պետութիւնների՝ յունական կառավարութեան տուած յիշատակագրի բնագիրը, որի բո-

[illegible]

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

[illegible]

ԼՕՆԴՕՆ, 6 մայիսի: Կ. Պօլսից «Times» լրագրին հեռագրում են, [illegible] որպէս զի յունական ֆինանսները ենթարկվեն եւրոպական կոնտրոլին, որպէս միակ միջոցին, որով կարելի կը լինի ապահովել պատերազմական տուգանքի վճարումը:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 6 մայիսի: Ամբողջ դիպլոմատիական մարմինը Թիւրքիայի պահանջած պատերազմական տուգանքի չափը չատ մեծ է համարում և զուրկ գործնական նշանակութիւնից: Ինչ վերաբերում է հողային զիջումներին, բացի սահմանները ուղղելու անհրաժեշտութիւնից պատերազմական տեսակէտով, նրանք համարվում են ոչ պատճառաբանված և անհամապատասխան statu quo-ի սկզբունքին: Պատերազմական տուգանքի վերաբերմամբ այն կարծիքն ունեն, թէ պահանջվող գումարի քառորդը աւելի քան բաւական է, բայց մի և նոյն ժամանակ հնարաւոր է համարվում, որ թիւրքերը գրաւեն Թեսալիան մինչև պատերազմական տուգանքի վճարումը, կամ որ և է մի այլ երաշխաւորութիւն:

ՎԻԵՆՆԱ, 7 մայիսի: Կաբինէտները համաձայն են այն բանում, որպէս զի, անկախ խաղաղութեան պայմաններից, պահանջեն զինադադար անել:

ԼԱՄԻԱ, 7 մայիսի: Դոմոկոսը թողված է:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 7 մայիսի: Էդհէմ-փաշային հրաման է ուղարկված դադարեցնել զինուորական գործողութիւնները:

ՊԱՐԻԶ, 7 մայիսի: Կառավարչական շրջաններում խիստ յանդիմանում են Թիւրքիային՝ նրա չափազանց պահանջների համար, որոնց ոչ պետութիւնները և ոչ էլ Յունաստանը չեն ընդունի:

ՊԱՐԻԶ, 7 մայիսի: Դեսպանները Կ. Պօլսում, համաձայնութիւն կայացնելով Յունաստանից Թիւրքիայի արած պահանջների դէմ բողոքելու վերաբերմամբ, խնդրեցին իրանց կառավարութիւններից հրահանգներ, որոնք ուղարկված են նոյն բովանդակութեամբ:

ԲԵՐԼԻՆ, 7 մայիսի: Պաշտօնական հաղորդագրութիւն է ստացված, թէ սուլթանը հրաման տուեց դադարեցնել պատերազմական գործողութիւնները:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 7 մայիսի: Էդհէմ-փաշան հեռագրում է. «Երէկ, անընդհատ կուից յետոյ, որը տևեց մինչև երեկոյեան 7 ժամը, թիւրքաց զօրքերը մտան Դոմոկոս: Մանրամասնութիւնը յետոյ:»

ԱԹԷՆՔ, 7 մայիսի: Թագաժառանգ Կոստանտինի բանակը յետ է քաշվում դէպի Օրխիդ, կատարեալ կարգով և առանց միջադէպերի:

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 մայիսի: Ամենաողորմած հրովարտակով կայսերական պալատի և ուդէլների մինիստրը և ռուսաց չքանշանների կանցլէր, գեներալ-ադիւտանտ կոմս Վորոնցով-Դաշկով նշանակվում է պետական խորհրդի անդամ և, իր խընդիրքի համաձայն, հիւանդութեան պատճառով, արձակվում է իր այժմեան պաշտօններից, թողնելով նրան գեներալ-ադիւտանտի կոչման մէջ: Կայսերական պալատի մինիստրի օգնական գեներալ-ադիւտանտ բարոն Ֆրէդէրիկս պալատի և ուդէլների մինիստրութեան կառավարիչ է նշանակվում և ռուսական չքանշանների կանցլէրի պաշտօնակատար:

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ, 6 մայիսի: Երկարատև անձրևների պատճառով, հարաւային Ռումինիան սաստիկ հեղեղված է:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

Կ. ՊՕԼԻՍ, Գ. Ձեր ցոյց տուած հասցէով «Մշակ» ուղարկվեց: Շարունակեցէք գրել:

ԵՐԵՒԱՆ, Յ. Տ. Մի մոռացէք, որ չատ անգամ մեզանից չէ կախված այս և այն թղթակցութիւն տպագրելը:

ԲԱԼԱԽԱՆ, Մ. Շնորհակալ ենք ձեր ուղարկած աշխատութեան համար:

ԿԻԵՎ, Նուսէ. Այն տեղեկութիւնները, որոնցով հետաքրքրվում էք, տպագրել անկարող ենք:

ՀԱՄԲՈՒՐԳ, Մ. Ս փ. Մեր խմբագրութեան մէջ ընդունում ենք նուէրներ միմիայն յօգուտ հայ գաղթականների, կառավարչապետին հասցնելու համար:—Եօթն ամսով «Մշակը» արժէ 7 րուբլի:

ԲԱԳՈՒ, Ա. Սերգէյեան: Թղթակցութիւնները, չը տպագրվելու դէպքում, չեն վերադարձվում:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիսի) և ներքին հիւանդութիւնների:

Դ. Գ. ՋԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Կին-բժիշկ ԴՈՒՆԱՅԵՎԱ-ՌՈՒԴԵՆԿՕ—10—11 ժ. կանանց և երեխայոց հ.

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. կանանց հ. չորեքշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ, իսկ $1^1/_2$—2 ժ. երկուշաբթի, երեքշաբթի և հինգշաբթի:

Ի. Ֆ ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի քթի և կրծքի հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին, երեխայոց և նեարդային հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ:

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—5—6 ժ. երեք. հինգշ. և շաբաթ:

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. երկուշաբթի չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—$6^1/_2$—$7^1/_2$ ժ.

Հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ են անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզոն, Սամսօն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 14/26 մայիսի, ԱՐՄԷՆԻ շոգենաւը, նաւապետ ԲՈՒԼ և այդպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամի 4-ին ճաշից յետոյ: Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից

Պակաս գներով: Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կօլիւբեակինսկայա հրապարակ: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիօր Հերչինրօդերին: (№ 16) 15—20

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ

Ա. ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

Ընդունում է երթեւեկ, կիսաթոշակաւոր և գիշերօթիկ աշակերտներ: Պատրաստում է գիմնազիաների, կադետների կորպուսի, զեմլէմէրների, ռէալական և այլ ուսումնարանների համար:

Փոքր պատրաստականում երեխաները ընդունվում են առանց քննութեան, վեց տարեկանից սկսած: Ուսումնարանում ուսուցանում են բարձրագոյն ուսումնաւարտած մասնագէտներ, գիմնազիական ուսուցիչներ: Աւանդելի առարկաներն են՝ կրօն, ռուսաց, հայոց, ֆրանսիական, գերմանական, լատինականյունաց, վրաց լեզուներ, թուաբանութիւն, ալգեբրա, երկրաչափութիւն, աշխարհագրութիւն, պատմութիւն (ռուսաց և ընդհանուր) բնական գիտութիւն նկարչութիւն, գրչութիւն, երգեցողութիւն:

Հասցէն. ТИФЛИСЪ. Гановская ул., № 11. 3-րդ գիմնազիայի մօտ:

(№ 102) Հ.) 9—10

ԲՕՐԺՕՄԻ ԱՊԱԿԷ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

պատիւ ունի յայտնել ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ իր

Ներկայացուցչութիւնը

ԵՒ

ԲԱՑԱՌԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ԾԱԽԵԼՈՒ

գործարանի գործուածքները Թիֆլիսում և նրա շրջականներում տրված է

ԵԱՐԱԼՕՎ ԵՒ ԱԼԻԽԱՆՕՎ

ինժեներներին, որոնց և պէտք է դիմել թէ պատուէրներով և թէ ամեն տեսակ տեղեկութիւններ ստանալու համար:

Բօրժօմի ապակէ գործարան

Կառավարիչ ԱՒԳՈՒՍՏ Վ. ԷՐԿՍԼԷԲԷՆ

Եարալօվ և Ալիխանօվ ինժեներների գլխաւոր գրասենեակը գտնվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ՎՐԱ, սեփական տան մէջ (Տէլէֆօն № 9), իսկ շիշերը մեծ քանակութեամբ ծախելու մեծ պահեստը—Պ. ԴՕԼՈՒԽԱՆՕՎԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ, ՎՕԿԶԱԼԻ ՄՕՏ, Իշխան Զ. Ա. Ջօրջաձէ և Ընկ. Առևտրական Տան գինիների պահեստի կողքին: (№ 51) 2—3

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ՐԻՍ-ԳՈՒՏՄԱՆԻ

(Տնային գործածութեան համար)

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՄԻՇՈՒՆԱ, այն է հաստատ մահ մկներին, խլուրդներին և ուրիշ կրծողներին Այս միջոցը արտաքսում է այդ կենդանիներին գլխաւորապէս բնակարաններից, այնպէս որ նրանք չեն մնում գետնայարկի տակ և չեն տարածում գարշահոտութիւն:

ՄԼԱԿՆԵՐԻ ԴԷՄ ՀԵՂՈՒԿ, ոչնչացնում է նրանց ընդմիշտ: Նա չատ հաճելի հոտ ունի և բիծ չէ թողնում ճերմակեղէնի, կօշիկների և կարասիքի վրա: փոշիացնելով նրան, սենեակի օդին հաճելի թարմութիւն են հաղորդում և միաժամանակ հալածում են ցեցը, ճանճը և մոծակները:

ՓՈՇԻ՝ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ամենայարմար միջոցն է բոլոր միջատները և նրանց սաղմերը բոլովին ոչնչացնելու համար: Այդ փոշին անփոխարինելի է լուեր և մլակներ ոչնչացնելու համար անկողիններում, ներքնակներում, թաղիքով պատած փայտային պատերում: Ոչնչացնելով ցեցը և չունենալով նաֆթալինի անհաճոյ հոտը, այս փոշին բոլորովին փոխարինում է նրան. դրա համար հարկաւորութիւն չը կայ ամառը տալ մուշտակները և ուրիշ մորթեղէն իրերը պահելու համար: փոշու ազդեցութիւնը, երբ նրան գործադրում են ամեն տեսակ միջատների, մրջիւնների դէմ—գրեթէ վայրկենական է—հետևանքը զարմանալի: Հարցնել դեղավաճառական խանութներում:

(№ 23) 33—50

ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՊՕՂՊԱՏԵԱՅ ԳԵՐԱՆՆԵՐ

Պօրտլանդիայի ցեմենտ

ԿՐԱԿԻՆ ԴԻՄԱՑՈՂ ԱՂԻՍ

և շինութեան ուրիշ մթերքներ վաճառվում են

ԻՆԺԻՆԵՐՆԵՐ ԵԱՐԱԼՕՎԻ ԵՒ ԱԼԻԽԱՆՕՎԻ

Գործարանի պահեստներում, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, կայարանի մօտ: (№ 38) 5—5

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 7 Мая 1897 г.

Типографія Канцел. Главноначальств. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.